

Okul Öncesi Çocuklarda Trafik Eğitiminin Gerekliliği

HATİPOĞLU, Seda

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Trafik Planlaması ve Uygulaması ABD

1. Giriş

Okul öncesi eğitim; çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen 0-6 yaş arasındaki dönemi kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında çok önemli bir yeri olan, bedensel, sosyal, duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, bu doğrultuda kişiliğin şekillendiği gelişim ve eğitim süreci olarak tanımlanabilir.

Trafikte yaşadığımız problemlerin birçoğunun eğitim eksikliği yüzünden oluştuğu ortadadır. Trafik konusunda, bireyin hayatının her evresinde alacağı eğitim birşeyler kazandırmakla birlikte, okul öncesi dönemde alacağı bilinçli trafik eğitimi, bireyin trafik kurallarına riayet etmesini bir alışkanlık ve yaşam tarzı olarak görebilmesini sağlayacaktır.

Türkiye’de, 0-14 yaş arası çocukların, trafik kazaları sonucu hayatlarını kaybetme oranı %14.7 dir. Bu oranın Almanya’da % 4.09, İngiltere’de %5.86, A.B.D. inde %6.59, Yunanistan’da %2.89 olduğu gözönüne alındığında, ülkemizde çocukların trafik eğitimi ve trafik güvenliği konusunda birşeylerin yapılamadığı yada eksik veya yanlış yapıldığı ortadadır.

2. Çocukların Trafik İçindeki Konumları

Okul öncesi çocuklara trafik eğitimi verirken; çocukların trafik içinde yetişkinlere göre dezavantajlarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu dezavantajları 4 ana başlıkta özetleyebiliriz.

Duyma

- Çocuklar duydukları seslerin ne sesi olduğunu algılamakta güçlük çekerler.
- Çocuklar ilgilerini çeken bir sesi dinlerken aynı zaman diliminde kulaklarına gelen başka bir sesi algılamakta güçlük çekerler. Örneğin arkadaşını dinleyen bir çocuk yaklaşan araç sesini duymayabilir.
- Duydukları sesin geldiği yönü ve sesin uzaklığını algılamakta güçlük çekerler. Duydukları ani bir ses onları doğru harekete yönlendirmek yerine, daha çok şaşkınlıklarına sebep olabilir.

Boy

- Boyları kısa olduğu için yola tam hakim olamazlar. Yoldaki objelerden . (Parketmiş araçlar, reklam levhaları vs.) yolu görmekte güçlük çekerler. Resim 1a da görülen bir yetişkinin yol görüşü, Resim 1b de görülen ise bir çocuğun boyuyla yol görüşü durumu en iyi şekilde özetlemektedir.

Resim 1a

Resim 1b

- Araç sürücüleri çocukları görmekte güçlük çeker.

Görme

- Derinlik algılamaları yetişkinlere göre daha azdır. Aracın kendisinden ne kadar uzakta olduğunu algılamakta güçlük çekerler.
- Objelerin geliyormu, gidiyormu yoksa hareketsizmi olduğunu algılamakta güçlük çekerler.

Düşünme Tarzı

- Çocuklar 9 yaşına gelene kadar tehlike kavramını algılamakta güçlük çekerler. Şöförlerin hata yapabilecekleri gibi bir düşünceye sahip değildirlere.
- Özellikle erkek çocuklar arabaları trafik içindeki bir eleman değilde büyüyünce elde edeceklerine inandıkları bir oyuncak olarak görürler.
- Zaman zaman gerçek ve hayali karıştırırlar.
- Son derece sabırsız ve atılganlardır.
- Bir anlık zaman diliminde tek bir şeye konsantre olabilirler. (Örneğin ağaçtaki bir kuşa bakan bir çocuk, o an içinde bulunduğu ortamdaki tüm diğer elemanları zihninden silebilir)
- Karışık trafik durumları ve kurallarını algılamaktan yoksundurlar.
- Çocuklar onlara anlatılan kuralları birebir kabullenirler, yorumlama yetenekleri ve sezgileri gelişmemiştir. (Örneğin Almanya’da yapılmış bir çalışmada; 3-6 yaş arası 10 çocuğa “Yaya geçitleri karşıdan karşıya geçmek için en güvenli yerlerdir” cümlesi başka bir ek açıklama yapmadan öğretilmiştir. Daha sonra bu çocuklar yaya geçidi olan bir yola götürülmüş ve karşıya geçmeleri istenmiştir. Çocukların hiçbiri trafiği kontrol etme gereği duymamış ve hepsi yaya geçidinden kontrolsüz bir şekilde karşıya geçmeye çalışmışlardır)
- Aracın durması için bir zaman gerektiğini düşünemezler. Kendileri nasıl istedikleri an durabiliyorlarsa, araçlarında aynı şeyi yapabileceğini düşünürler.

3. Trafik Güvenliğinin Sağlanmasında Çocuk Eğitiminin Amaçları

Çocuklara verilen trafik eğitiminde gözönünde bulundurulması gereken en önemli şeylerden biri, çocuğun aldığı bu eğitimi, yetişkin yaşlarında yaşam tarzı olarak benimsemesini sağlayabilmektir. Bunun için çocuğun trafik içinde tedbirli ve kurallara dayanan pozitif davranışını bir korkaklık olarak görmemesini sağlamak, kazalardan, tehlikeli durumlardan ve kazaya yakın olaylardan korunma ve karayolunda tedbirli olmanın, diğer yaygın olan iyilikler gibi onun sahip oldukları güzelliklerden biri olduğunu hissettirmek gereklidir. Bir çocuk nasıl övünerek yemeklerden sonra dişlerini fırçaladığını söylüyorsa, aynı şekilde trafik kurallarını bilmekle ve bunlara uygun hareket etmekle gurur duyabilmelidir. Bu duyguyu çocuğa aşılayabilmek çocuğun hem bu yaşlarında hem de yetişkin yaşlarında trafik içinde güvenli hareket edebilmesi için en az trafik kurallarını bilmesi kadar önem taşımaktadır.

Trafik güvenliğinin sağlanmasında çocuk eğitiminin amaçları aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir.

- •Trafik ve trafiği oluşturan elemanları basitçe tanıtmak
- •Trafik içinde güvenli hareket edebilmeleri için gerekli olan temel kuralları öğretmek
- •Diğer insanların haklarına saygı duymayı aşlamak
- •Karşılıklı yardımlaşmanın ve ortaklığın önemini anlatmak
- •Trafik içinde karşılaştıkları farklı durumlar için yorum yapabilme, sonrasında çabuk ve doğru karar verme yeteneğini kazandırmak•Taşıt içinde güvenli yolculuk edebilmeleri için gerekli kuralları öğretmek
- •Trafik kazalarının nedenleri ve sonuçları hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamak
- •Risk taşıyan davranışa neden olabilecek grub baskısına karşı direnme eğilimini geliştirmek

4. Çocuklar Üzerinde Yapılan Bir Trafik Anketi

Ülkemizde okul öncesi çocukların trafiğe bakışları hakkında fikir sahibi olmak için bir anaokulunda 3-6 yaş arası 30 çocuk üzerinde yapılan anket sonuçları aşağıda verilmiştir

30 çocuğa “*trafik nedir?*” diye sorulmuş; çocuklardan;
%32 si trafik lambası,
%26 sı araba (bu cevabı veren çocukların hepsi erkek),
%21’i polis,
%14’ü kaza ve çarpışma,
%5 i trafik kuralları,
%2 si ise dikkatli olmak cevabını vermiştir.

Trafik lambası cevabını veren çocuklar bunu ailelerinden öğrendiklerini söylemişlerdir. Polis ve kaza cevabını veren çocuklar ise televizyonda trafik lafının geçtiği her yerde polis ve kaza gördüklerini ifade etmişlerdir. Buda bize görsel medyanın çocukların trafik olgusunun oluşmasında ne denli önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Çocuklara “*kaldırımlar kimler içindir?*” diye sorulmuş;
%83 ü yayalar yada insanlar,
%17 si arabalar cevabını vermişlerdir.

Ancak burada ilginç olan bir nokta, arabalar cevabını veren çocuklarla konuşulduğunda, çocukların hemen hepsinin “esasen insanlar için ama hep arabalar park ediyor” şeklinde düşündüklerinin ve doğru bilgiyle yanlış uygulama arasındaki ikilemde, şaşkınlıklarının ortaya çıkmasıdır.

Çocuklara “*karşidan karşıya geçmek ne demektir?*” diye sorulmuş;
%20 si bilmediğini söylemiş,

%80 i ise arabalar durunca geçmek, yeşil ışıkta geçmek, sağa sola bakarak geçmek gibi doğru cevaplar vermişlerdir.

Cevap veren çocuklara, bunu nereden bildikleri sorulduğunda, çocukların bir kısmı ailelerinden, diğer kısmı ise anaokulu öğretmenlerinden öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Çocuklara “*trafik polisi kimdir, ne yapar?*” diye sorulmuş;

%60 ı ceza yazar, trafiği yönetir, trafiği düzenler, dur der gibi cevaplar verirken,

%30 u hırsızları yakalar, insanları hapse atar gibi cevaplarla trafik polisi ve polis arasındaki farkı bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Burada en düşündürücü cevap 3 çocuğun verdiği “insanları sopayla döver” cevabıdır. Bu cevabı veren çocuklara neden böyle düşündükleri sorulduğunda “televizyonda öyle görüyoruz” cevabı alınmıştır.

Çocuklara “*trafik kazası ne demektir?*” diye sorulmuş;

çocukların %50 si buna arabaların çarpışması,

Geri kalan %50 si ise hızlı gitmek, sarhoş olmak, arabanın takla atması, arabanın devrilmesi gibi cevaplar vermişlerdir.

Burada dikkat edilecek önemli bir nokta çocukların sadece araba içindeyken trafik kazası geçirebileceklerini düşünmeleridir. Çocuklardan hiçbiri bir aracın insana çarpması neticesinde trafik kazası yaşanacağını düşünmemektedir.

Çocuklara “*arabada nereye oturuyorsun?*” diye sorulmuş;

%60 ı arkaya cevabını verirken,

Geri kalan %40 ı öne yada bazen öne bazen arkaya cevabını vermişlerdir.

Hatta çocuklardan bir tanesinin “bazen babam bana kucağında araba kullanıyıyor” demesi ebeveynlerin çocuklarının trafik eğitimi konusunda nedenli hatalı davranışlarının önemli bir göstergesidir. Bazen öne bazen arkaya oturduklarını söyleyen 12 çocuktan 11 inin erkek olup, bunların 9 tanesinin “arabada annem yoksa babam öne oturmama izin veriyor” demesinde son derece dikkat çekicidir.

Çocuklara “*çocuklar arabada neden arkaya oturmalıdır?*” diye sorulduğunda;

Çocukların %50 si ani frende kafamızı çarparız, arabadan fırlarız gibi bilinçli cevaplar verirken

Diğer yarısı polis kızar diye arkaya oturduğunu yada neden arkaya oturması gerektiğini bilmediğini söylemiştir.

Çocuklar, olabilecek kötü sonuçlar hakkında bilgilendirilmediği için, çok istedikleri bir şeyi yapamamanın ve neden yapamadığını bir türlü anlayamamanın sıkıntısı içindedirler.

Çocuklara “*anneniz/babanız arabaya binince emniyet kemeri takıyormu?*” diye sorulmuş;

Ssadece %20 si evet cevabını vermiş,

Geri kalan %80 i ise hayır yada bazen cevaplarını vermişlerdir.

Hayır yada bazen cevabını veren çocuklarla, ailelerinin neden emniyet kemeri takmadığı konusunda konuşulduğunda “polis olmadığı zamanlarda emniyet kemeri takılmazmış”, “kısa mesafelerde emniyet kemeri takılmaz”, “annem çok şişko, bu nedenle emniyet kemeri takamıyormuş”, “babam kemer takınca bunaliyormuş”, “bizim arabanın emniyet kemeri bozukmuş, yani babam öyle diyor ama ben inanmıyorum” gibi açıklamalar yapmışlardır. Buda bize çocukların bu küçük yaşlarına rağmen ailelerinin araç içinde neden emniyet kemeri takmadıklarını sorguladıklarını ve ne yazık ki aileleri tarafından onları geçiştirmeye yönelik cevaplar aldıklarını göstermektedir. Ancak ailelerin bu konuda gözardı ettikleri nokta, çocuklarının bu geçiştirme cevaplara inanmayacak kadar zeki ve gözlemci olduklarıdır.

4. Çocukların Trafik Eğitiminde Ailelerin Rolü

Yapılan anket sonuçları göstermiştir ki okul öncesi çocukların trafik eğitiminde ailelerinin payı çok büyüktür. Çocuğa ne kadar doğru bilgi verilirse verilsin, çocuğun hayatının her kademesinde örnek aldığı ailesinin, trafikteki davranışının yanlış olması çocuğu hem yanlışla yöneltecek hemde bildiği doğrularla gördüğü yanlışlar arasında bocalamasına sebep olacaktır. Bu nedenle aileler;

- Trafik içinde yaya, sürücü yada yolcu olarak, çocukları ile birlikteyken normalden çok daha dikkatli davranmalıdırlar.
- 3-6 yaş arası çocuklar soru sormaya çok meraklı ve öğrenmeye açıktırlar. Bu nedenle onun dikkatini trafiğe çekip, konuyla ilgili soru sormasını sağlayıp, doğru cevaplar vermelidirler.
- Çocuklara trafik konusunda yaşlarına uygun bilgiler vermelidirler, çok karışık ve çocuğun yaşına göre çok kompleks bilgileri çocuk anlamayacağı gibi konudan iyice uzaklaşır.
- Çocuklara şekilleri, renkleri, trafiği oluşturan başlıca elemanları tanıtmalıdırlar.
- Çocukları araç içinde arka koltukta, çocuk araç koltuğunda seyahat ettirilmelidir.
- Kendi nezaretleri altında olsa bile çocuklarının yolda oyun oynamasına izin vermemelidirler.
- Kaldırımında çocuklarıyla yürürken, çocuklarının ellerini sıkıca tutmalı ve çocuğun kaldırımın iç tarafında yürümesine dikkat etmelidirler.
- Okul öncesi çocuklara okutarak, yazarak yada birebir kuralları anlatarak trafik güvenliğini öğretmek mümkün değildir. 1-6 yaş arası çocuklar en güzel oyunla öğrenirler. 3-6 yaş arası çocuklar resimler ve şekillerle daha kolay anlarlar, basit trafik kurallarını çocuklara bu şekilde de öğretilbilirlerÇocuklarına birçok konuda olduğu gibi trafik güvenliğini de kurallar ve talimatlarla anlatmaya çalışmamalıdırlar. Kurallar ve talimatlar çocuğu anlamadan ezberlemeye yönelir. Çocuk beyni bu ezberi çok kolay alır, ancak uygulama ile bağdaştıramaz. Bu ezberlenen kurallar ancak ebeveyn ile çocuğun trafik içinde uygulama yapması ile çocuk zihninde bir anlam kazanır.

5. Sonuç

Türkiye’de yaşadığımız en büyük problemlerden biri trafik, bu problemi yaşamamızın en önemli sebeplerinden biride trafik konusundaki bilinç, sorumluluk ve eğitim eksikliğimizdir. Özellikle bilinç ve sorumluluk bireye ne kadar erken yaşlarında kazandırılırsa o kadar kalıcı olur. Yürümeye başladığı andan itibaren çocukların trafik konusunda eğitim ve yönlendirilmesi bu çocukların trafik kazalarında hayatlarını kaybetme risklerini azaltacağı gibi, 15-20 yıl sonrasının yaya ve şoförlerinin de eğitilmiş, bilinçli ve sorumluluk sahibi olmasını sağlayacaktır.

Kaynaklar

- 1) <http://www-nrd.nhtsa.dot.gov/departments/nrd-30/ncsa/FactPrev/Child97.html>
- 2) http://www.vicroads.vic.gov.au/road_safe/brochures/childtraf.htm
- 3) <http://www.scotland.gov.uk/cru/kd01/blue/r-acc08.htm>
- 4) http://www.cityofpalmdale.org/traffic%5Cpamp_11.htm